

Αφήγημα

Οι ευγενικοί άντρες λατρεύουν

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΕΗ

Μνήμη Θηλέακου Αλαβέρα (1926-2007)

-Η επικεφαλίδα ανήκει στον Κομφούκιο. Για πολλούς λόγους εμπιστεύομαι την αφοριστική εκτίμηση της. Εύληπτη και λακωνική: ήταν επόμενο να την αποθησαυρίσω από τις πρώτες μου κιόλας επαφές με τα έργα του, όταν ζύσασα και εργαζόμουν στην πατρίδα του. Το να παραδοθώ στην κεκρυμμένη, ευγενή πολυσημία της, να αφεθώ στις όποιες διερμηνείες της, είναι κάθε φορά υπόθεση εξαιρετικά γόνιμων εμπειριών.

-Πολύ κοντά στους τάφους της δυναστείας των Μινγκ, εβδομήντα περίπου χιλιόμετρα από το κέντρο του Πεκίνου, υψώνεται ο φιλόξενος, καταπράσινος όγκος. Θέλω να μου αφηγηθεί ξανά από την αρχή το κυριολεκτικό φρόνημά του. Μια δημογραφική παλινοδία: ανεβοκατεβαίνω στα γνώριμα πλέον μονοπάτια του πλησιέστερου βουνού εν είδει *sacra facere*. Ιεροπρακτώ δηλαδή, χωρίς να θορυβώ ή να παρενοχλώ τους συνεπιβάτες μου σ' αυτό το όνειρο. Τυπικό δείγμα ευγένειας των ορεινών.

-Οι άνδρες-ινδάλματα του Κομφούκιου αντιλαμβάνονται ότι τα αγαπημένα τους όρη είναι συλλήβδην η χάρις, η άφεση, η ανοχή, η μη-δικεικτική, η στρυφνή προφρονησία που επαληθεύτηκε μέσα στη διαφάνεια της αυγής ή ακόμη όλοι μαζί οι όρκοι, οι υποσχέσεις, οι οποίες τηρήθηκαν χωρίς υπαναχωρήσεις. Είναι εν τέλει το όνειρο, το οποίο κράτησε μίαν ολόκληρη αιωνιότητα και δεν τάραξε ούτε στιγμή όσους το ονειρεύτηκαν από κοινού ή χωριστά. Το βουνό, με όλα τα βαρύτητα συμφορζωμένα του, αντανακλά αυτές τις αξίες με ένα τρόπο εξόχως πειστικό στα μάτια της ψυχής των ευγενών.

-Τα βουνά προφανώς είναι το κείμενο, οι ευγενείς άντρες οι συνεπέστατοι αντιγραφείς τους.

-«Η πλέον απαραίτητη ιδιότητα για την πραγματοποίηση οποιουδήποτε χρήσιμου επιχειρήματος είναι η διακριτικότητα.» Ο Ντέιβιντ Χιουμ νομοθετεί με το φλέγμα του ιδανικού ορειβάτη των οροσειρών της γενέθλιας Σκωτίας.

-Ένα πρωτόκολλο απαρέγκλιτης σοφίας: τα βουνά είναι η κατάφαση, η ενδεδειγμένη αρνησιουργία, ο έλεγχος των ανθρωπίνων έργων, η κλίμακα της αντοχής. Ό, τι δηλαδή ένας ευγενής οφείλει να έχει απομημημονεύσει ως συμπεριφορά.

-Ο συνειρμός του αναφαίρετου γοήτρου, η ένδειξη του απαράγαπτου κάλλους: το λυκόφως να προσεγγίζει, να αγκαλιάζει το βουνό όπως ο Προμηθέας συμφιλιώνεται με τον Κάουσο.

-Να ισχυριστώ αυτή την ώρα που το περιβάλλω από παντού με νηφάλιο βλέμμα ότι το βουνό είναι κατά πάσα πιθανότητα και υπέρ-φύση. Έννοια δηλαδή που υπερβαίνει το κατεστημένο από τη Μητέρα και τον Πατέρα.

-Τα βουνά ποτέ δεν αντιφάσκουν: διατελούν εκεί ως τη συντέλεια των φαινομένων. Προσάτι ή μη αποτελούν μέτρο αντίστιξης. Λίγα πράγματα μπορούν να συγκριθούν μαζί τους από πλευράς διάρκειας. Ίσως η δόξη

μονολιθικότητά τους να προβληματίζει όσους τα πλησιάζουν για πρώτη φορά. Ο ευγενής όμως γνωρίζει από εμπειρογασίτους κώδικες και δεν ανησυχεί: ό,τι έχει να του πει η σκιά του βουνού, θα του το πει μια μέρα.

-Η οριακή ακαμψία του φρονήματος των ευγενών, η επιπολάζουσα αιγλή της σκέψης τους, οι μελιχίοι, οι αθόρυβοι ως επί πλείστον τρόποι τους, η έμφυτη προφρονησία, η αδιαπραγμάτευτη αξία του τακτικού, το οποίο υποστηρίζουν με συνετό σθένος μίαν ολόκληρη ζωή μήπως δεν τους καθιστά στην κυριολεξία του όρου *ορεισίβους*.

-«Η ποίηση (δυστυχώς) είναι ζήτημα των χώρων και όχι των ανθρώπων» διατείνεται ο Γουόλας Στάβενς. Η εξαντλητική ορειβασία τον δικαιώνει σήμερα εντός μου τον ποιητή από το Ρέντινγκ της Πενσυλβανίας, εξοικειωμένο, μεταξύ άλλων, με τα ομιλητικά βουνά του Κονέτικατ.

-Δεν δυσκολεύομαι να αντιληφθώ τον ακραίο συμβολισμό: το βουνό είναι το μονόγραμμα της Θέλησης που συνεχίζει τη Φύση, σε μια τιθασυμένη, εμφανώς ήπια μορφή σε σχέση με την έκρηξη, φέρ' ειπείν ενός για χρόνια αμέτρητα λησμονημένου ηφαιστείου ή ενός παρατεταμένου, φονικού σεισμού.

-Το εξωτερικά μόνο πεπερασμένο βουνό, σπεύδουν να με διορθώσουν οι καλυτεροί μαθητές του Κομφούκιου, συνιστά ένα μείγμα, ένα υβρίδιο νοητών και απτών, κατ'αντιδιαστολή, όντων. Στέκεται αιό μετρητικά πολ-

λαπλών συνειρμών και προσφιλών πραγματικότητας.

-Οι ευγενείς βλέπουν προφανώς στο βουνό την ανακτημένη ενότητα των στοιχείων του παντός. Εξ ου αυτός ο άρρητος θαυμασμός. Η άφατη προφρονησία, εν τέλει η αγάπη.

-Μήπως κάθε φύλλο που τρέμει σκαρφαλώνοντας το βουνό είναι η περίληψη μιας εκτενούς αναφοράς; Μια προσηυχή; Μια ελεγεία; Είναι επόμενο να αναρωτιούνται όλοι μαζί οι ινδοιστές του κόσμου.

-Η υπέρτατη, η οραματική γαλήνη του ευγενικού σοφού διαθέτει κάτι από τα υψίπεδα ενός πραγματικού, εν μέρει βατού εν μέρει απροσπέλαστου όρους.

-Αν όντως «οι πόλεις είναι η άβυσσος του ανθρώπινου είδους», όπως κραύγαζε ο εκκωφαντικός, ο πείσμων Ζαν Ζακ Ρουσσώ, τότε τα βουνά είναι ο απολεσθείς Παράδεισος των παιδιών-Ανθρώπων.

-Στο παμπάλαιο κι άλλο τόσο επίμονο ερώτημα, να οδηγηθούμε επιτέλους στο θεϊόν ή να υπονομεύσουμε προοδευτικά παντού το «ερό», ο ευγενής άντρας του Κομφούκιου, ατενίζοντας το βουνό, δείχνει πλαιγίες και ρυακία. Ομιλητικότερες πλαιγίες και χρησικά ρυακία. Η ορμή των θεολογούντων και η φροδρότητα του βέβηλου δεν βρίσκουν έδαφος για να αντιπαραθέσουν για πολλοστή φορά τις δυνάμεις τους: το βουνό απορροφά ενέργειες για να αποδώσει φώτιση. Ό, τι δηλαδή υποστηρίζει ενεργά και τρέφει την ευ-

Γκέσια

γένεια.

-«Αυτό που μεταμορφώνει ακόμα και το θάνατο σε λευκή γραμμή - στο λυκαυγές, το πουλί το μαρτυράει σε όποιον το ακούει.» Απαγγέλλω, ό,τι θυμάμαι από το ποίημα «Το μυστικό» του Philippe Jaccottet, στην έξοχη μετάφραση του φίλου μου Θανάση Χατζόπουλου, την ίδια ακριβώς συγνή που φαντάζομαι, που βλέπω πολύ καθαρά εννοώ τον εαυτό μου από ένα εξαιρετικά σταθερό σπείρο, φέρ' ειπείν από το γραφείο μου στην Πρεσβεία μας στο Πεκίνο, να αναρριχάται στην υψηλότερη κορυφή του Πάρνωνα.

-Αρραγής και πανταχού παρούσα η παλαιότατη πεποίθηση των Κινέζων: η γονιμοποιός αύρα που θέτει σε λειτουργία το σύμπαν, η ανάσα της γης, το περιώνυμο, ζωοφόρο στοιχείο τσι, επιφοικωρεί παντού, υπεισέρχεται στις ίνες όλων των πλασμάτων, συνεχές όλα τα όντα. Η κατ'εξοχήν όμως έβρα του είναι το Βουνό. Εκεί νοιώθει καλύτερα, εκεί υπαγορεύει την κοσμική τάξη. Το Βουνό είναι συνάδελφο, ομότιμο του Αγαθού. Η ευγένεια των αντρών σπουδάζει όλες τις πτυχές του, φοιτά στις σημασίες του, δεν θέλει ν' αλλάξει τίποτε, αλλά να εξοικειωθεί με τις πέτρες, τα φυτά και τα νερά του. Ό, τι επίσης το τσι υπεραγαπά. Μια περίπτωση υπέρπουσας ένδειξης: το αεράκι της νοσηματοδότησης του αέρα που κατεβαίνει κώρα από το βουνό.

-Ο Ογκάτος Σίνγκο, ο κύριος χαρακτήρας στον *Ήχο του βουνού* του Γιασουνάρι Κουαμπάτα, είναι τόσο κοντά στα πρότυπα που χάραξε ο Δάσκαλος από τη γειτονική Κίνα, τόσο προσεκτικός στις εκτιμήσεις του και στη συμπεριφορά του, ώστε κάποια στιγμή ακούει, με ιδιαίτερη ευκρίνεια το πλησιέστερο βουνό. Η υπαταγή του στα κελεύσματα του πότε σκοτεινού πότε φρωτιστάτου όγκου είναι σχεδόν δεδηλωμένη. Η ευγένεια και ό,τι αυτή ξέρει να εγγυάται θα οδηγήσουν δηλαδή εκ του ασφαλούς στην ανακάλυψη της ταυτότητας του Άλλου.

-Οι ευγενικοί άντρες του μεγάλου Σοφού πιθανότατα καίγονται από αυτή τη σταθερή δυναμική της ορειβασίας σύνθεσης, του ορεινού μέτρου. Φωνήεντα - πουλιά, δέντρα συριστικά με όλα τα συμφορζωμένα των φυλλωμάτων τους απευθύνονται, είναι φανερό, στους πολύγλωσσους της Φύσης-Τέχνης. Ή, με το ύφος των Λατίνων: «ad ostendendum personis virtuositas».

-Το Βουνό ως υπέρτατη συνδήλωση. Ο Κομφούκιος ήθελε ενδόμυχα να τον θεωρούν Βουνό. Ίσως ήταν η πιο σταθερή, η πιο γνήσια σχέση του με την φύση.

-Οι αναφορές στην πολυσημία της ορεινής χωροταξίας δεν έχουν τέλος. Διακρίνω από την *Ηλιόπετρα*, το σημαδιακό ποίημα του Οκτάβιο Πας, το οποίο τόσο άγνογα μετέφερε στη γλώσσα μας ο Κώστας Κουτουσελής τη αναμενόμενη παρομοίωση: «Σαν σε ψηλό, βουνίσιο μονοπάτι / που εμπρός σε βάρβαρο τραχύ τελευτώνει». Οι στίχοι ανακαλούν μαζί με το κλέος του Ύψους τη μοναχικότητα του Υποδείγματος. Ο ευγενής προσδοκά διαρκώς αμφότερα. Είναι εν τέλει ειλικρινής.

-Είναι αισθητές τις περισσότερες φορές ένας μικρός, ισόρροπος μετωρισμός στις κινήσεις των ευγενών. Πολλοί μιλούν για μια

τα βουνά

σαγήνη ανεπαίσθητων λιχνισμών. Η κατάληξη όμως των αρθρώσεων σε ένα παγωμένο μήνυμα παραπέμπει στις αισθητικές εμπειρίες των ορέων. Το βουνό είναι το ακλόνητο πέρας της έκφρασης. Το επιλογικό «παρακλώ» του φύσει ευγενούς.

«Οι διαφορές που παρατηρούνται στους εθνικούς χαρακτήρες οφείλονται κυρίως στη φύση των εκάστοτε κλιματολογικών συνθηκών ή σε ηθικές και πολιτικές αιτίες.» Επανέρχομαι στον Ντέιβιντ Χιουμ, όπως επανέρχομαι στα οροπέδια των πρώτων περιδιαβάσεων μου στη Νότιο Κορέα. Αυτή τη φορά, το κάθε άλλο παρά ρητορικό ερώτημά του ακούγεται σαν να' ναι τραγούδι. Διαισθάνομαι την αντίληψή του στα διαρκώς ακάλυπτα αυτά μου. Παρά το υψηλότερο, διατηρώ τη μνήμη γενικών αναγνώσεων. Τι να απαντήσω όμως στον επεφανή Διαφωτιστή;

«Αφθίτη μνήμη από ένα άλλο ταξίδι: στους πρόποδες του ιερού όρους Αγκούνγκ στο Μπάι. Είναι ο Όλυμπος των γηγενών ινδουιστών. Υποβάλλει την ιδέα ενός μυσταγωγικού όγκου, ελαφρώς ανυψωμένου στον αέρα. Η θέα σε γαλουχεί, σε προσκαλεί σε ένα ατελείωτο σημασιολογικό παιχνίδι, εν τέλει σε διαμορφώνει ως θεατή-αναγνώστη. Με τακτ, με σοφία. Από την άλλη πλευρά στέκεται και μας περιμένει ο τυποποιημένος φορέας της αγοραίας γνώσης, όπως πλεονάζει στη Δύση. Ας τον ηλιοποιήσουμε με τον τρόπο του Jacques Derrida: «Οι μαζικές παραγωγές που κατακλύζουν τον Τύπο και τον εκδοτικό χώρο δεν διαμορφώνουν τους αναγνώστες-προϊποθέτους με τρόπο φανταστικό και στοιχειώδη έναν ήδη προγραμματισμένο αναγνώστη, μάλιστα σε τέτοιο βαθμό που καταλήγουν να τυποποιήσουν αυτόν τον μέτρο αποδέκτη.» Ως αντιθετικός δείκτης, η ζωή με περίσπευ, θεμελιωμένη στις αμετακίνητες αξίες του Αγκούνγκ: η καταδεδειγμένη, η πηγαία *vita contemplativa* στην ινδουιστική εκδοχή της.

«Ένα ακόμη ιερό βουνό, με την υπέρλαμπρη κορυφή του, το Μέρου. Το εκθειάζει η *Μπάγκαβατ Γκίτα*, το περίφημο διλόδο *Τραγούδι του Κρίσνα*, το οποίο εννοείται δεν παραλείπει να ψάλλει και τα *Ιμαλάια*, τα *ασάλευτα*. Επιστρέφω συχνά στη ρυθμική χάρη, στην ευγένεια του ποιήματος-ποταμού. Είναι μια περιφορά στη σοφία των ινδουιστών. Προσμετρώ και μια άλλη αίσθηση: κάθε φορά που σπκώνω τα μάτια μου από τις σελίδες του βιβλίου, βλέπω τον κόσμο από πολύ μακριά, σαν να είναι η ειλκρινής υπόσχεση μιας σπουδαίας δωρεάς. Μια ενότιη πραγμάτων που θέλει να έρθει κοντά μου μέσα στη νηφαλιότητα μιας αφεγάδιαστης Κυριακής.

«Στο έργο του με τίτλο *Les Ombres ετταντες* (Οι περιπλανώμενες Σκιές), βραβευμένο, το 2002, με το περίωνυμο Goncourt, ο Pascal Quignard αποφαινεται κατηγορηματικά: «L'humanité européenne est antihumaine». Ίσως γιατί συν τοις άλλοις οι μεταιδόδοι, οι υπερφίαλοι και οι ασεβείς της Γηραιάς Ηπείρου έχασαν κάθε επαφή με το κύρος των ορέων. Ίσως γιατί τα κιονδρομικά κέντρα είναι πληγές στα σώματα τους.

-Η πιο ολοκληρωμένη αποτύπωση του μη-

ροϊκού. Η εμπράγματη διάρθρωση του λάθους των άκρατων μεταβολών, η επαλήθευση της ενότιητας των όντων, όπως υποβάλλεται από την αδιατάρακτη συνάρεια του Βουνού. Εκεί αποκρυσταλλώνει η στιγμή την αναφαίρετη πλέον διάρκειά της. Ένα αποφασιστικό κρήτημα του χρόνου. Η παγίωση της ευγένειας της μνήμης.

«Το πολύ ή το ελάχιστο των περισσοτέρων από τις διακαείς επιθυμίες μας είναι συμπυκνωμένο στους βράχους του βουνού. Γι' αυτό όταν τους αντικρίζουμε ή τους περιεργαζόμαστε από κοντά, μας συναρπάζει αμέσως η θέα τους: πάντα διπλοδί θα θέλαμε να νοιώθαμε την ύλη τους, το σταθερό επίτευγμα της υφής τους.»

«Ένα είδος χειροπιαστής ευεργεσίας: η συμπύκνωση τόσων και τόσων μεγαθεμάτων ο' ένα έπος βράχων. Μια αθανασία σε είδος.»

«Απομνημονεύω: «το σώμα είναι το πνεύμα που έγινε ορατό». Παίρνω μιαν ανάσα... Ανεβαίνω λίγα μέτρα πιο ψηλά. Το βουνό φαίνεται ότι υποστηρίζει και τις διδασκαλίες των ιδεαλιστών φιλοσόφων Πάρνηθα. Ξανά ο Σέλλινγκ: «η βούληση είναι αρχέγονη ύπαρξη». Εδώ διαμορφώνω καλύτερα τις προτάσεις, αφομοιώνω ευκολότερα ότι πρέπει να αφομοιωθεί. Βρίσκομαι άλλωστε πολύ κοντά στην κυριολεξία των ορεινών πραγμάτων, που μεταγίγεται σιγά-σιγά μέσα μου.

«Στην ατέρμονη φλαυρία της ζωής, το βουνό αντιπροτείνει τη δική του, άριστα συγκροτημένη γλώσσα. Μαζί με την πιστότητα των φρονημάτων του, η γλώσσα αυτή είναι υπόδειγμα σαφήνειας. Η υποβλητικότητα των δλωσεων, η ακύρωση των ψευδενίγγραφων ωραιοποιήσεων, η φιλοπότη του ύφους συγ-

καταλέγονται στα κυριότερα γνωρίσματα της. Το δικό μας δημοτικό τραγούδι εξάγει με απροσποίητο ενθουσιασμό κι αυτή την πικρή της ορεινής ιδιοπροσωπίας.

«Πολλές φορές η συνάντησή μας με τις ποιότερες του βουνού είναι τόσο θερμή, τόσο ζωτική ώστε τα όρια αντικειμένου-υποκειμένου συγχέονται δεόντως. Σ' αυτή τη ζώνη του λυτρωτικού κίθρο σκούρου οι ευγενείς φαίνεται ότι ολοκληρώνονται ως συμπεριφορές - υποστάσεις: καθίστανται ομοτράπεζοι των ειδώλων τους. Ο Άμπραχαμ Βαν Μπέρχεμ του Pascal Quignard δεν εξωθεί τίποτα στα άκρα. Ήκιστα αλληγορικός ξέρει να παραμένει πειθής, διότι έχει φτάσει η κρίσιμη στιγμή των προσομοιώσεων. Ας πούμε ότι κοιτάζει προς τη μεριά ενός πευκόφυτου όγκου. Μας μιλάει με τον τρόπο του κατασταλαγμένου οδοιπόρου: «Άμα γεννάς, γίνεται όλο και πιο δύσκολο να αποσπαστείς από τη μεγαλοπρέπεια του τοπίου που συναντάς. Το δέρμα, φθαρμένο από τον άνεμο και απ' τα χρόνια, ξεχειλιμένο από την κούραση και τις καρές, οι τρίκες, τα δάκρυα, ο ιδρώτας, τα νύχια και τα μαλλιά που έχουν πέσει καταγής σαν φύλλα ή ξερόκλαδα, αφήνουν να ξεγλιστρήσει η ψυχική που φεύγει όλο και πιο συχνά έξω από το περίγραμμα του δέρματος. Το τελευταίο πέταγμα, στην πραγματικότητα, δεν είναι παρά ένα σκόρπισμα. Όσο πιο πολύ γεννάω τόσο περισσότερο νιώθω καλά παντού. Δεν εννοικώ πιο πολύ μέσα στο σώμα μου. Φοβάμαι ότι θα πεθάνω σύντομα. Νιώθω το δέρμα μου πολύ λεπτό και γεμάτο πόρους. Σκέφτομαι καμιά φορά: Μια μέρα το τοπίο θα με διαπεράσει.»

«-Οίη περ φύλλων γενεή, τοίη δε και αν-

δρών/ φύλλα τα μεν τ' άνεμος χαμάδις χέει, αλλά δε θ' ύλη/ τπλεθώωσα φύει, έαρος δ' επιγίγνεται ώρη/ ως ανδρών γενεή η μεν φύει η δ' απολήγει». Μήπως αυτή η ήπια ομηρική απόφαση δεν ακούστηκε πρώτη φορά στις παρυφές ενός δικού μας βουνού; Μήπως η νηφαλιότητά της δεν έχει κάτι από τη λεπτότητα του απεικασματος ενός όρους στην ακύμαντη λίμνη της μνήμης;

«Ο Κομφούκιος από μια άοψη συνιστά την προσωποποίηση, σε διαχρονική μάλιστα βάση, ενός συνολικού μας εγκωμίου προς το Βουνό, θεμέλιο και σύνουλη πηχιάς. Το συναφές elogium του διατηρεί όλη τη συνεκτικότητα μιας ορειβίας παραγράφου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΩΝ

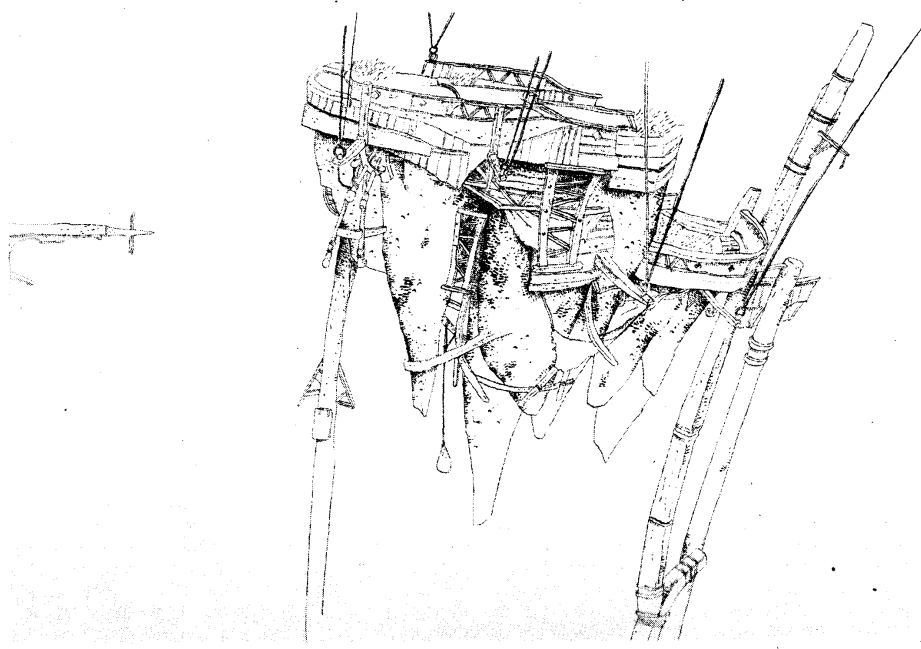
Οκτώβιο Παρ, *Ηλιόπετρα*, μετάφραση - επίμετρο: Κώστας Κουτσουρέλης, εκδόσεις «Μαίτρος», 2007.

Όμηρος, *Ιλιάς*, Ζ. 146-149. Προτείνω τη μετάφραση των Ν. Καζαντζάκη- Ι. Θ. Κακριδί: «Καθώς των φύλλων, απαράλλαχτι κι η φύτρα των ανθρώπων: /άλλα απ' τα φύλλα ρίχνουν οι άνεμοι στο κόμα, κι άλλα πάλε / το δάσος ξεπετά τ' ολόκληρο την άνοιξη. Παρόμοια / και των θνητών η μια ξεπέταξε κι η άλλη γενιά πεθαίνει.»

Σέλλινγκ Φρίντριχ Βίλχελμ Γκόσεφ φον, *Ιδέε Martial Gueroult, Schopenhauer et Fichte*, στο Michael Allen Gillespie *Ο μηδενισμός πριν από τον Νίτσε*, μετάφραση: Γεώργιος Ν. Μερτίκας, «Πατάκης», 2004.

Philippe Jaccottet, *Καπνός και Κρίστοαλλο*, Ποιήματα 1946-1967. Εισαγωγή: Jean Starobinski. Μετάφραση-επίμετρο: Θανάσης Χατζόπουλος, εκδόσεις «Τυπωθήτω-Γιώργος Δαρδανός», 2006.

Pascal Quignard, *Ταράτα στη Ρώμη*, μετάφραση: Θεοδωρής Τσαπακίδης, εκδόσεις «Άγρα», 2002.

Σπουδή για μια βεράντα